

บทที่ ๖

เศรษฐกิจ

บทที่ 6

เศรษฐกิจ

6.1 ความหมายของเศรษฐกิจ

คำว่า “เศรษฐกิจ” (Economy) มาจากศัพท์ภาษากรีกว่า “oikos” แปลว่า บ้าน (House) และ “Nemein” แปลว่า การจัดการ (to manage) ถ้าแปลตามคำศัพท์ “เศรษฐกิจ” จึงหมายถึง การจัดการครอบครัว (Household management) คือ มีความชำนาญในการจัดการเรื่องครอบครัว (Skilled in the management of a household) ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Economics” หรือ เศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษาเรื่องเศรษฐกิจ ก็คือ การศึกษาถึงวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเศรษฐศาสตร์เป็นสาขาวิชานั่นในวิชาสังคมศาสตร์ศึกษาถึงเรื่องของมนุษย์และเศรษฐกิจควบคู่กันไป การศึกษาเรื่องเศรษฐกิจจึงเป็นการศึกษาในวิชาเศรษฐศาสตร์นั่นเอง

สมุดคิด ภิติยากร (2537 : 119) ได้ให้คำนิยามของ “economy – เศรษฐกิจ” ว่าหมายถึง

“ระบบที่ได้จัดตั้งขึ้นในการผลิต การจัดทำหน่วยและการใช้ทรัพยากร การจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในระบบของธุรกิจ การค้าและการอุตสาหกรรม การใช้อย่างประหยัด”

วารี พงษ์เวช (2522 : 189) ได้อธิบายความหมายของคำว่า “economy – เศรษฐกิจ” ดังนี้

“ประหยัดในเศรษฐศาสตร์เมื่อกล่าวถึง economy เศรษฐกิจจะหมายถึง โครงสร้างในการผลิตและการเงินของประเทศไทยนั่น แต่ economy ตามความหมายทั่วไป คือ การประหยัด เวลา แรงงาน และอุปกรณ์เพื่อจะได้ใช้นาน ๆ”

6.2 การแบ่งประเภทของระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ คือหน่วยเศรษฐกิจที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจ และดำเนินการทางเศรษฐกิจภายใต้ระเบียบข้อบังคับ ชนบทธรรมเนียมประเพณี และกฎหมายอันเดียวกัน โดยทั่วไประบบเศรษฐกิจของทุกดังคมจะประกอบด้วยหน่วยเศรษฐกิจดังนี้

1. ผู้บริโภคหรือครัวเรือน หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการมาเพื่อสนองความต้องการหรือใช้สอย ในการที่ครัวเรือนจะมีความสามารถซื้อสินค้าและ

บริการໄດ້ນັ້ນຄວາມເຮືອນຕ້ອງມີຮາຍໄດ້ ມີແຮງຈາກໄວ້ຮັບຈຳກິດຮຽນຕ່າງໆ ຈາກໜ່າຍພລິຕແລະ ໄດ້ຮັບຄໍາຈຳກິດຂອບແທນ ນອກຈາກນີ້ຄວາມເຮືອນຍັງເປັນເຈົ້າອົງທຶນທີ່ດີນທີ່ນຳມາໃຊ້ໃນເກຍຸຕຣກຣມ ອຸດສາຫກຮຽນ ພາຜິຍກຣມແລະເປັນເຈົ້າອົງທຶນທີ່ໃຊ້ໃນການດຳນັນຫຼຸກໂທ ຜົ່ງອາງເປັນທາງຕຽບຮູ້ອື່ນ

2. ຜ່າຍຫຼຸກໂທ ຄື່ອ ຜ່າຍງານທີ່ໃຊ້ທິກິດຕາງໆ ມາພລິຕເປັນສິນຄ້າແລະບໍລິການເພື່ອ ຂາຍໃນຄລາດ ຜ່າຍຫຼຸກໂທອາຈມີບາດແລະຮູ່ປະແບນແຕກຕ່າງກັນໄດ້ ທັງນີ້ເປັນຍູ້ກັບດັກຍະສິນຄ້າ ແລະບໍລິການທີ່ສາມາຄພລິຕໄດ້ ໂດຍທີ່ໄປໜ່າຍຫຼຸກໂທສາມາຄແບ່ງໄດ້ເປັນ 2 ປະເທດ ຄື່ອ “ຫຼຸກໂທເອກະນ” (Private Enterprise) ຜົ່ງແບ່ງອອກເປັນ 3 ບັນ ຄື່ອ ຫຼຸກໂທທີ່ມີເຈົ້າອົງຄົນເດືອກ (Owner Operator Business) ທ້າງໜຸ່ນສ່ວນຈຳກັດ (Partnership) ແລະບໍລິການຈຳກັດ (Limited Company) ແລະ “ຮູ້ວິສາຫກໂທ” ຜົ່ງດຳນັນການໂດຍຮູ້ນາລ

3. ຮູ້ນາລ ໃນເໝ່າໝາຍຫຼຸກໂທ ມາຍຄື່ອ ຜ່າຍງານຕ່າງໆ ທີ່ຮູ້ເປັນຜູ້ພລິຕສິນຄ້າແລະບໍລິການ ທັງໃນສ່ວນກາງແລະສ່ວນທົ່ວງດີນ ໂດຍພິຈາລະນາວ່າຮູ້ນາລຈະມີຮູ່ປະແບນທາງການເນື້ອງແບນ ປະຊືບປະຕິປາຍຫຼຸກໂທ ເພື່ອການ ຜ່າຍງານຕ່າງໆ ຂອງຮູ້ໄມ້ວ່າຈະເປັນຮູ່ປະກະທຽວ ຖນວງ ກຣມ ຕ່າງໆ ພວກເຮົາຮູ້ວິສາຫກໂທຕ່າງມີບາຫາທານໃນການພລິຕສິນຄ້າທີ່ສິນ ແຕ່ສິນຄ້າທີ່ຫຸ່າຍງານຂອງຮູ້ນາລ ພລິຕນີ້ສ່ວນໃຫຍ່ເປັນສິນຄ້າທີ່ພລິຕເພື່ອໃຫ້ບໍລິການສັງຄມ ເຮັດວຽກ “ສິນຄ້າສາຫະລະ” (Public Goods) ກລ່າວຄື່ອ ເປັນສິນຄ້າຫຼຸກໂທໃຫ້ບໍລິການເປັດໄກກ່ຽວຂ້ອງປະຊາຊົນ (ທັດນີ້ຢ່າງສ່ວນ, 2537 : 147)

ທັດນີ້ຢ່າງສ່ວນ (2537 : 148) ໄດ້ກ່າວວ່າເປັນຫຼັກສິນທີ່ຂອງຮະບນເຄຮຍຫຼຸກໂທໄວ້ວ່າ ເປັນຫຼັກທີ່ ຂອງຮະບນເຄຮຍຫຼຸກໂທທີ່ຈະສ່ວັງກລໄກຫຼຸກໂທຂອງຄົກຄາງຂຶ້ນມາເພື່ອໃຫ້ສັງຄມໂດຍສ່ວນຮົມສາມາຄຕັດສິນ ໂຈໃນການເລືອກໃຊ້ທິກິດຕາງໆ ໄດ້ ໂດຍປົກຕິຮະບນເຄຮຍຫຼຸກໂທຖຸກຮູ່ປະແບນຕ້ອງມີກລໄກທີ່ ສາມາຄທຳການຕັດສິນໃຈໃນເຮືອງຕ່າງໆ ດັ່ງນີ້

1. ການຕັດສິນໃຈວ່າຈະພລິຕສິນຄ້າແລະບໍລິການຫົນດີໄດ້ນັ້ນ ເຊັ່ນ ພລິຕສິນຄ້າປະເທດທຸນ ຢີ້ອສິນຄ້າເພື່ອບໍລິໂກຄ

2. ການຕັດສິນໃຈວ່າຈະພລິຕສິນຄ້າປະມາພເທົ່າໄຣ ເປັນຫຼັກທີ່ສໍາຄັນມາກພະຈຳໃຊ້ ທິກິດຕາງໆ ເພື່ອການພິຈາລະນາວ່າຮູ້ນາລຈະມີບາຫາທານໃຫ້ບໍລິການສັງຄມ ແຕ່ສິນຄ້າປະເທດທຸນ ຢີ້ອສິນຄ້າເພື່ອບໍລິໂກຄ ດັ່ງນີ້ຮະບນເຄຮຍຫຼຸກໂທຖຸກຮູ່ປະແບນຈຶ່ງຈຳເປັນຈະຕ້ອງມີກລໄກຫຼຸກໂທຂອງຄົກຄາງທີ່ຈະທຳຫຼັກສິນໃຈໃນເຮືອງຕ່າງໆ ດັ່ງນີ້

3. ການຕັດສິນໃຈວ່າຈະພລິຕຍ່າງໄຣ ຈະໃຊ້ສິວີກາຮົມພລິຕແບບໄຫນຈຶ່ງຈະຄຸ້ມຄ່າກາລົງທຸນ ແລະໄດ້ພລິຕພລິສູງທີ່ສຸດ

4. การตัดสินใจว่าจะแบ่งผลผลิตกันอย่างไร เช่น มีการแบ่งปันกันโดยหลักที่ว่าใครเป็นเจ้าของทรัพยากร โดยอาศัยกลไกตลาดหรือแบ่งตามหลักความจำเป็นโดยการวางแผนจากส่วนกลาง (ในระบบสังคมนิยม) แล้วจึงค่อยกระจายไปยังส่วนย่อย เป็นต้น

ประเภทของระบบเศรษฐกิจ

มีผู้ใดจัดแบ่งประเภทของระบบเศรษฐกิจ ไว้ดังนี้

จำรัส นวนนิม (2540 : 145-147) ได้แบ่งระบบเศรษฐกิจเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) ระบบสังคมนิยม (Socialism) และระบบทุนนิยมใหม่หรือระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) (สุธี ประสาสน์เศรษฐ; 2521 : 194-201)

1. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หรือ ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม มีลักษณะที่สำคัญคือ

1.1 เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและปัจจัยการผลิต

1.2 ผู้บริโภค มีเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ตามอัจฉริยะการซื้อและหน่วยธุรกิจมีเสรีภาพในการผลิตสินค้าต่าง ๆ ตามจำนวนทรัพยากรที่มีอยู่ ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้ การตัดสินใจในการผลิตสินค้าให้ในจำนวนเท่าไร ผลิตโดยวิธีใดและผลิตเพื่อใคร เหล่านี้คือเนินการโดยเอกชน โดยรัฐบาลไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง รัฐบาลทำหน้าที่ในด้านรักษาภูมายและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ปกป้องสถาบันทรัพย์สินโดยเอกชน และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ให้มีการปฏิบัติอย่างถูกต้อง

1.3 มีหน่วยธุรกิจจำนวนมากแบ่งขันกันในการผลิต โดยพยายามลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำที่สุดเพื่อให้มีกำไรมากที่สุด ระบบทุนนิยมนี้มีแรงจูงใจหลักอยู่ที่กำไร

1.4 การแยกแจงจำนวนรายสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคนั้นเป็นไปตามอัจฉริยะการซื้อของแต่ละคน

ปัจจุบันแทนกล่าวไว้ว่า “ไม่มีประเทศใดที่จัดรูปแบบเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยมแท้ส่วนใหญ่จัดระบบแนวทุนนิยมที่มีลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบอ่อนผสมอยู่ด้วย”

2. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม หรือระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนจากส่วนกลาง (Centrally-Planned Economy) มีลักษณะที่สำคัญดังนี้

2.1 รัฐบาลเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและทรัพย์สิน ยกเว้นสินค้าสำหรับการบริโภคทั่ว ๆ ไป

2.2 รัฐบาลกลางเป็นผู้ที่ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของชาติ ทั้งในด้านการบริโภคและการผลิตโดยมีการวางแผนจากส่วนกลาง แผนจากส่วนกลางทำหน้าที่แทนการตัด

สินใจของผู้บริโภคและหน่วยธุรกิจในระบบทุนนิยม และแผนจากส่วนกลางนี้จะทำหน้าที่แทนกลไกตลาดในระบบทุนนิยมอีกด้วย

2.3 ระบบสังคมนิยมไม่อ่าศัยกำไรเป็นเครื่องจูงใจหลัก แต่จะใช้แรงจูงใจด้านอุดมการณ์ทางการเมือง

2.4 ระบบสังคมนิยมมุ่งที่จะกระจายรายได้ให้เท่าเทียมกัน โดยพยายามลดความแตกต่างทางรายได้ระหว่างแรงงานที่ใช้กำลังกับแรงงานที่ใช้สมอง การแยกงานน้ำย่อยผลิตเป็นไปตามความสามารถของผู้บริโภค แทนที่จะเป็นไปตามอำนาจซื้อ

โดยทั่วไปแล้วระบบสังคมนิยมมีหลายระดับ แต่ละประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบนี้ได้ดัดแปลงให้เหมาะสม และสอดคล้องกับรูปแบบทางการเมืองของประเทศนั้น ๆ

3. ระบบทุนนิยมใหม่ หรือระบบเศรษฐกิจแบบผสม เป็นระบบเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเนื่องจากลักษณะระบบทุนนิยมแท้ได้เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญทางเศรษฐกิจ การที่รัฐบาลเข้ามายึบധาอย่างมาก ในการควบคุมการทำงานของระบบเศรษฐกิจให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากขึ้น ลักษณะของระบบทุนนิยมใหม่มีดังนี้

3.1 ระบบทุนนิยมใหม่ยังคงถือระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยเอกชน

3.2 ผู้บริโภคและหน่วยผลิตยังคงมีบทบาทสำคัญ ใน การตัดสินใจใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตต่าง ๆ แต่รัฐบาลเข้ามายึบധาอย่างมาก ในการควบคุมดูแลเศรษฐกิจของชาติได้ดำเนินไปด้วยดี และรัฐบาลยังเข้ามาทำหน้าที่เป็นหน่วยผลิตโดยตรงในกิจการสำคัญ ๆ ต่าง ๆ อีกด้วย

3.3 ระบบทุนนิยมใหม่เปิดโอกาสให้มีการผูกขาดได้ด้วย คือมีหน่วยธุรกิจใหญ่ ๆ อยู่น้อยรายแต่สามารถควบคุมกิจการไว้ได้เป็นส่วนใหญ่

จุดมุ่งหมายของระบบเศรษฐกิจ

ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจในระบบใด จะมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ (Economic Progress) ซึ่งหมายถึง การพัฒนาทางเพิ่มความมั่งคั่งภายในประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีเพิ่มขึ้น และตามปกติเราวัดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจโดยดูจากตัวเลขรายได้ประชาชาติ

2. เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Stability) ซึ่งหมายถึง ความพายานไม่ให้การเศรษฐกิจก้าวหน้าเกินไป หรือป้องกันมิให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก

3. เสรีภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Freedom) ซึ่งหมายถึง การปล่อยให้ออกชนมีสิทธิในการดำเนินการเศรษฐกิจได้ตามความสมัครใจ โดยเฉพาะในลักษณะเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

หรือแบบผสม

4. ความยุติธรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Justice) ซึ่งหมายถึง การกระจายรายได้ไปยังคนส่วนใหญ่ แม้ว่าจะชั้นคงมีความแตกต่างระหว่างรายได้ของแต่ละคนอยู่บ้างแต่ไม่ควรจะมากนัก (ชนิตา รักษ์พلمีอง, 2532 : 106-107)

ทัศนีย์ ทองสว่าง (2537 : 149-152) ได้แบ่งประเภทของระบบเศรษฐกิจตามวิัฒนาการ สังคม ได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม (Primitive Economy) (ฤทธิ์ ประศาสน์เศรษฐี, 2521 : 190-194)

ในระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมนี้ การผลิตมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภคเท่านั้น ครัวเรือนทำกำไรผลิตลิ่งที่ต้องการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ ระบบการแลกเปลี่ยนยังจำกัดอยู่เพียงญาติมิตร หรือสำหรับเสียภาษีให้แก่องค์กรที่ทำหน้าที่เป็นรัฐบาลกลาง ทุกคนมีส่วนร่วมในทรัพย์สินเท่าเทียมกัน ไม่มีการถือครองทรัพย์สินเป็นของเอกชน การตัดสินใจว่าจะผลิตอะไร จำนวนเท่าไร โดยวิธีใด และแบ่งให้ไคร่นั้นเป็นหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ คือ ครอบครัว ศาสนา และการเมืองหรือรัฐบาลกลาง โดยอาศัยกลไก 2 ประการ คือ “การตอบแทน” (หมายถึงการที่ครอบครัวยินดีให้ผลผลิตบางส่วนแก่ญาติมิตรหรือครอบครัวอื่น โดยมีพันธะทางอ้อมที่จะต้องจ่ายผลผลิตคืนให้แก่กัน) และ “การแจกจ่ายใหม่” (หมายถึงการที่ครัวเรือนต่าง ๆ ต้องนำผลผลิตส่วนมอบให้แก่ผู้มีอำนาจส่วนกลางหรือองค์กรทางศาสนาเพื่อใช้ในการบริโภคและเก็บไว้เป็นทุนสำรองในภาวะวิกฤติที่ครอบครัวต่าง ๆ ต้องการความช่วยเหลือ

ในระบบเศรษฐกิจดังกล่าวผลผลิตที่นำมายาในตลาดมีจำนวนจำกัด ความชำนาญเฉพาะในการผลิต (Specialization) ไม่สามารถเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางนัก ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีการแบ่งงานกันทำในสังคม เนื่องจากระบบการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนยังไม่มีมากนัก เพราะตลาดมีขอบเขตจำกัดและผลผลิตมิได้ถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทาน ราคาในระบบเศรษฐกิจแบบนี้ถูกกำหนดโดยชนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่าถูกกำหนดโดยกฎหมายหรือประการศาลोการต่าง ๆ ในภาวะเช่นนี้หน้าที่ของระบบเศรษฐกิจจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางเครือญาติ พันธะทางศาสนาและการเมืองเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมนี้เกือบจะสูญหายไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจไปสู่รูปแบบที่ทันสมัยตลอดเวลา จะคงมีเหลืออยู่บ้างในชุมชนที่ห่างไกลความเจริญเท่านั้น เช่น ในสังคมชาวเขาหรือชนบทที่ห่างไกลความเจริญมาก ๆ ในประเทศไทยเท่านั้น

2. ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ (Modern Economy)

ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ในสังคมปัจจุบันที่สำคัญมี 3 ประเภท คือ

2.1 ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หรือระบบเสรีนิยม (Free Enterprise Economy)

ระบบเศรษฐกิจแบบนี้มีลักษณะที่สำคัญคือ

1. เอกอิทธิพลนิยม หรือการผลิตอย่างเต็มที่ สามารถดำเนินการผลิตได้โดยตรง หรืออาจขยับให้ผู้อื่นเข้ามายืนการผลิตแทนโดยได้รับค่าตอบแทนเป็นการแลกเปลี่ยน

2. มีการแข่งขันโดยเสรี คือ มีหน่วยธุรกิจจำนวนมากที่แข่งขันกันในการผลิต โดยพยายามลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำที่สุดเพื่อให้ได้กำไรสูงที่สุด

3. ผู้บริโภค่มีเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้า และบริการตามอิสระซึ่งมีอยู่และในทำนองเดียวกันหน่วยธุรกิจมีเสรีภาพในการผลิตสินค้าต่าง ๆ ตามจำนวนทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ การตัดสินใจการผลิตสินค้าก็จะผลิตจำนวนเท่าไรหรือผลิตโดยวิธีใดนั้นเป็นการตัดสินใจของผู้บริโภคและหน่วยธุรกิจทั้งสิ้น รัฐบาลไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

4. การแจกแจงสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค เป็นไปตามอิสระซึ่งของแต่ละคน

2.2 ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism)

ระบบเศรษฐกิจแบบนี้มีความแตกต่างไปจากระบบทุนนิยมเนื่องจากเป็นความแตกต่างในด้านความคิดเห็นว่ากับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมีดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและทรัพย์สิน

2. รัฐเป็นผู้ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของชาติ ทั้งในด้านการบริโภคและการผลิตโดยมีการวางแผนจากส่วนกลาง ด้วยเหตุนี้ในบางครั้งจึงเรียกระบบเศรษฐกิจแบบนี้ว่า “ระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนจากส่วนกลาง” (Centrally-Planned Economy)

3. ระบบสังคมนิยมไม่อาศัยกำไรเป็นเครื่องจูงใจ แต่จะใช้แรงจูงใจทางด้านอุดมการณ์ คือยอมสละกำไรหรือประโยชน์ที่มาจากการผลิตบางส่วนได้ ในการนี้ที่จะช่วยให้ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะดีขึ้น

4. มุ่งกระจายรายได้ให้เท่าเทียมกัน โดยพยายามลดความแตกต่างระหว่างแรงที่ใช้กำลังและสมอง การแข่งผลผลิตคำนึงถึงความจำเป็นมากกว่าอิสระซึ่งของผู้บริโภค

ในระบบสังคมนิยมรัฐบาลมีบทบาทในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรอย่างมาก ในขณะ

ที่ครัวเรือนและหน่วยธุรกิจมีบทบาทอย่างมาก กลไกในการทำงานของระบบนี้คือการวางแผนจากส่วนกลาง ซึ่งตัดสินใจแทนผู้บริโภค และหน่วยธุรกิจมีการกระจายงานออกไปสู่หน่วยงานต่าง ๆ โดยผ่านรัฐบาลทั้งสิ้น ระบบสังคมนิยมอุดหนาไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพทางการเมือง การปกครองและสังคมของตน เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน คิวนา และรัสเซีย นำระบบสังคมนิยมแบบเข้มงวดไปใช้ในการบริหารประเทศ ส่วนประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส และประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ได้นำเอา “ระบบสังคมนิยมแบบเสรี” ไปใช้ รัฐบาลจะเข้าไปบริหารกิจการสาธารณูปโภคที่สำคัญ และมีผลต่อเศรษฐกิจของประชาชนท่า�นี้ การตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ นั้นออกชันขึ้นมาทบทำสำคัญ นอกจากนี้ออกชันยังสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและมีอิทธิพลในการบริโภคด้วย

3. ระบบทุนนิยมใหม่ (New-Capitalism)

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแบบใหม่หรือระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเนื่องจากระบบทุนนิยมแท้ ๆ ได้เปลี่ยนไปตามความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการที่รัฐบาลเข้าไปมีบทบาทในการควบคุมการทำงานของระบบเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น ลักษณะสำคัญของระบบทุนนิยมมีดังนี้

1. เอกชนยังคงมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเช่นเดิม
2. ครัวเรือนและหน่วยธุรกิจยังมีบทบาทสำคัญ ในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตต่าง ๆ โดยรัฐบาลจะเข้าไปมีส่วนในการควบคุมเศรษฐกิจมากขึ้น บางครั้งก็ทำหน้าที่เป็นหน่วยผลิตเสียเอง ครัวเรือนแม้ว่าจะมีอิทธิพลในการบริโภคอยู่ ปัจจุบันนี้หน่วยงานธุรกิจสามารถซักน้ำให้ครัวเรือนซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นแทนที่จะผลิตตามความต้องการของผู้บริโภค โดยการโฆษณาชวนเชื่อ ในแง่ธุรกิจนั้น ได้มีนักบริหารอาชีพเข้ามาร่วมกุ้มและดำเนินงานแทนเจ้าของกิจการมากขึ้น

3. การแข่งขันธุรกิจถูกกำหนดโดยเพียงธุรกิจใหญ่ ๆ เท่านั้น
4. รัฐบาลเข้ามาร่วมควบคุมมิให้มีการผูกขาดในกิจการต่าง ๆ นั่นมากเกินไป ในบางกรณีก็เข้ามาร่วมควบคุมราคាសินค้าในตลาดและควบคุมการกระจายรายได้ให้เป็นธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของคนส่วนรวม และให้กำลังใจกับพลเมืองในการผลิตด้วย ระบบทุนนิยมสมัยใหม่นิยมใช้อัญญิในอเมริกาและยุโรปตะวันตกเป็นส่วนใหญ่

พสรุปได้ว่าระบบเศรษฐกิจแบบอุดหนาเป็น 4 ประเภทคือ

6.2.1 ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Free Economy) หรือทุนนิยม (Capitalism)

อังกฤษเป็นประเทศแรกที่ใช้ เพราะมีความรุ่งเรืองทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม

มาก่อน ประชาชนชาวอังกฤษมีอาชีพทางการค้ามาซ้านานโดยใช้ทรัพยากรห้ในและนอกประเทศ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจดังกล่าวบุคคลมีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ที่จะถือทรัพย์สินส่วนตัว มีเสรีภาพที่จะเลือกการบริโภค การตัดสินใจในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ จะทำโดยผ่านระบบตลาดเปลี่ยน โดยที่ราคาในตลาดเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความต้องการของสังคม

ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีมีหลักการที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้ (คณาจารย์สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2538 : 57)

1) การถือกรรมสิทธิ์ในทรัพยากร ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม หรือทุนนิยม ยอมรับเรื่องของกรรมสิทธิ์ คือ ยอมให้หน่วยธุรกิจเอกชนเป็นเจ้าของทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตได้ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเหล่านี้จึงมีสิทธิ์เสรีภาพในการจัดกระทำได้ ๆ กับทรัพย์สินของตนก็ได้

2) เสรีภาพในการประกอบการ ห้างปัจจุบุคคลและกลุ่มบุคคลที่เป็นองค์กร หรือหน่วยธุรกิจ ต่างมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการประกอบการได้ ๆ เพื่อจัดดำเนินการกับปัจจัยการผลิตและทรัพย์สินของตน ได้อย่างมีอิสระ ปราศจากการบังคับควบคุมจากสิ่งใดทั้งสิ้น

3) กำไรเป็นเครื่องจูงใจ ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี กำไรซึ่งเป็นส่วนของผลที่ได้เพิ่มขึ้นมาจากการลงทุนเป็นสิ่งสำคัญในการจูงใจให้หน่วยธุรกิจผู้ผลิตทำการผลิต โดยมุ่งนำเทคนิคใหม่ ๆ ที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตมาใช้ในการดำเนินการ เพื่อจะได้กำไรสูงสุด ส่วนผู้บริโภคก็จะชี้ดเกณฑ์การเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่จะนำความพอใจสูงสุด ด้วยการจ่ายเงินอย่างสุด โดยทำการเปรียบเทียบความต้องการของคนสองจากบรรดาสินค้าชนิดต่าง ๆ

4) กลไกของราคา ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีใช้ราคายield ตัดสินปัญหาพื้นฐานด้านการผลิต คือ ผู้ผลิตตัดสินใจว่าจะผลิตอะไร เป็นจำนวนเท่าใด โดยดูแนวโน้มความต้องการของผู้ซื้อขายเงินซื้อสินค้านิดต่าง ๆ และดูระดับสินค้าที่ผู้บริโภคยินดีซื้อ ถ้าผู้บริโภคต้องการสินค้านิดใดมากก็จะใช้เงินซื้อสินค้านั้นมาก แม้ราคากจะสูงก็ยังคงซื้ออよ เมื่อเป็นดังนั้นผู้ผลิตก็จะทุ่มกำลังการผลิตสินค้านิดนั้น เพราะแน่ใจว่าขายได้แน่นอน วิธีดูแนวโน้มของราคากลางๆ ก็คือการตัดสินใจว่าจะผลิตอะไร ในปริมาณเท่าใด ราคายield ของเศรษฐกิจเสรีจะทำหน้าที่บ่งชี้และควบคุมการทำงานภายในระบบเศรษฐกิจ จนกล่าวกันว่า ราคานำหน้าที่แทนผู้บริโภค ซึ่งทางให้ผู้ผลิตผลิตเฉพาะสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการ

5) บทบาทของรัฐ ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี รัฐจะไม่มีบทบาทในทางเศรษฐกิจ รัฐทำหน้าที่เพียงด้านความยุติธรรมและการป้องกันประเทศ โดยเป็นฝ่ายให้บริการ และอำนวยความสะดวกแก่เอกชนหรือผู้ผลิตสินค้าและบริการ ดังเช่น อดัม สมิธ ได้กำหนดและวางหน้าที่บางอย่างแก่รัฐ ดังนี้

(1) การป้องกันประเทศจากการรุกรานโดยใช้กำลัง ไม่ว่ารูปแบบใด ๆ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ

(2) การคุ้มครองมิให้พลเมืองได้รับความอุตุธรรม หรือการกดขี่ที่เมืองจากภาระการทำของพลาเมืองด้วยกันเอง

(3) การสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่ออำนวยประโยชน์ต่อประชาชน ข้อดีของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีดังนี้

1. เกิดแรงจูงใจในการทำงาน เพราะทำแล้วรายได้ตอบแทนของตนเอง

2. เนื่องจากผู้ผลิตแต่ละรายต้องแข่งขันกันขายสินค้าและบริการให้มากที่สุด จึงต้องปรับปรุงเทคนิคการผลิตอยู่เสมอทำให้คุณภาพของแรงงานและคุณภาพของสินค้าดีขึ้น

3. ผู้ผลิตสินค้ามีสภาพในการตัดสินใจว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตออกมามากมายเท่าได้

4. ผู้บริโภคไม่สามารถเลือกบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ในราคานี้เป็นธรรมมากขึ้น

ข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีข้อบกพร่องหลายประการด้วยกัน คือ

1. ทำให้การกระจายรายได้ของประชาชนไม่เท่าเทียมกัน เพราะบุคคลในสังคมต่างมีทรัพย์สินไม่เท่าเทียมกัน บุคคลที่มีทรัพย์สินมากย่อมได้เปรียบบุคคลที่มีทรัพย์สินน้อยกว่าทั้งนี้ เพราะทรัพย์สินเป็นแหล่งกำนัลรายได้ คนที่มีทรัพย์สินมากย่อมแสวงหารายได้จากทรัพย์สินของตนได้มาก โอกาสที่จะสร้างความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของบุคคลในสังคมจึงมีมากซึ่งหากคนที่มีทรัพย์สินมากหรือเรารอเรียกว่า “นาทูน” เป็นบุคคลที่ขาดจิตรกรรมแล้ว โอกาสที่นายทูนจะอาบปริญผู้อื่นย่อมมีมาก เพราะเขามักจะคำนึงถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจและกำไรมาก ๆ เป็นสำคัญ จะส่งผลกระทบให้เกิดแรงกดดันและความระสำราษทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จึงมีผลกระทบให้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมต้องเสื่อมลง ในบางประเทศ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน เวียดนาม ฯลฯ ต้องเลิกล้มระบบดังกล่าวไปในที่สุด

2. ในบางสถานการณ์ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมไม่สามารถจะนำมาใช้แก้ไขสถานการณ์ได้ เช่น ในภาวะฉุกเฉินหรือภาวะสงคราม หากรัฐบาลปล่อยให้เอกชนดำเนินการ

เศรษฐกิจของโดยสรุป สถานการณ์ทางเศรษฐกิจอาจจะเดลวกกว่าที่เป็นอยู่ เช่น ประเทศอังกฤษ สมัยสหราชอาณาจักร รัฐบาลต้องหันเข้ามาแทรกแซงกิจกรรมของอุตสาหกรรม เพื่อปกป้องราคาน้ำมันไม่ได้ผล ทำให้เกิดการขาดแคลนสินค้าและบริการต่างๆ จนต้องใช้วิธีปันส่วน

3. ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หากมีผู้ผลิตสินค้าและบริการน้อยราย โอกาสที่ผู้ผลิตจะรวมตัวกันเพื่อผูกขาดการผลิตสินค้าและบริการย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะรัฐบาลไม่สามารถจะเข้ามาแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ ผลเสียก็จะตกอยู่กับผู้บริโภคและผู้ใช้แรงงานซึ่งจะถูกเอาเปรียบ โดยการขึ้นราคาสินค้าให้สูงขึ้น และกดค่าจ้าง ค่าแรงงานให้ต่ำ

6.2.2 ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism) หรือระบบเศรษฐกิจแบบวางแผน (Planned Economy)

ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม เป็นระบบที่อยู่ตรงกลางระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ คือรัฐจะครอบครองปัจจัยการผลิตทั้งหมด ฐานไว้เก็บทั้งหมด โดยมีนโยบายนำเงินทุนหรือสังคมส่วนรวมเป็นผู้ดำเนินการ ควบคุมการผลิต และถือกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการผลิตเป็นของประชาชนทั้งมวล (สมพงษ์ เกษมสิน และอรุณ สุภาพ, 2520 : 167)

ในระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมหรือระบบเศรษฐกิจแบบวางแผน มีหลักการที่สำคัญ 2 ประการคือ (คณาจารณ์สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2538 : 63)

1. กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นขององค์การหรือนหน่วยงานสาธารณะ (คือรัฐบาลและองค์การบริหารระดับต่างๆ) ทั้งนี้เพื่อให้กิจการผลิตสำคัญที่มีขนาดใหญ่ภายใต้การควบคุมการในวิถีทางที่ยังผลประโยชน์แก่ส่วนรวม

2. รัฐเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชาติทั้งด้านการผลิตและการจ้าน่าย ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติเป็นงานหน้าที่ของรัฐ โดยมีเป้าหมายให้บรรลุแผนเศรษฐกิจรวมของชาติ เพื่อยกมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

วิธีดำเนินการของระบบเศรษฐกิจแบบวางแผน

เนื่องจากระบบเศรษฐกิจนี้ใช้วางแผนเป็นเครื่องมือสำคัญในการประสานงานด้านเศรษฐกิจ การตัดสินปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตอะไร ผลิตอย่างไร เป็นจำนวนเท่าไร ในช่วงเวลาไหน และจะผลิตเพื่อใครนั้น จะถูกกำหนดโดยรัฐบาลในรูปของการวางแผนเพื่อความเข้าใจทำงานของระบบเศรษฐกิjin จะพิจารณาบทบาทการทำงานของผู้มีส่วนในกิจ-

กรรมการผลิตที่สำคัญ 3 หน่วยคือ (Oxenfeldt and Holubnychy, 1966 : 111-115)

- 1) บทบาทของรัฐบาล
- 2) บทบาทของบุคคล
- 3) บทบาทของราคา

บทบาทของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจแบบวางแผน การดำเนินการของระบบดังกล่าว รัฐบาลจะวางแผนโดยจัดเป็น 3 ระดับ คือ

(1) หน่วยงานสูงสุดด้านนโยบายเศรษฐกิจ ได้แก่ หน่วยงานระดับสูงของรัฐบาล หรือหน่วยงานที่เรียกว่าชื่ออย่างอื่นเช่น คณะกรรมการรัฐมนตรี รัฐสภา วุฒิสภา ฯลฯ หน่วยงานระดับนี้ จะทำหน้าที่กำหนดนโยบายทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ซึ่งเป็นป้ายหมายและแผนดำเนินการที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ

(2) หน่วยงานวางแผนเศรษฐกิจทำหน้าที่กำหนดแผนเศรษฐกิจระยะยาว (มากกว่า 5 ปี) ระยะสั้น (ต่ำกว่า 5 ปี) และแผนเศรษฐกิจประจำปีต่อปี เป็นการทำงานในระดับกระทรวง ทบวง กรม โดยมีศักยภาพในการวางแผนยืดเยื้อเป็นแผนปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนและระยะเวลาโดยสัมพันธ์กัน ทั้งในสาขาอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การขนส่ง การคลัง การค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

(3) หน่วยงานบริหารการผลิต คือ หน่วยงานเศรษฐกิจของรัฐประจำท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้รับแผนงานจากระดับที่ 2 ข้างต้นมาปฏิบัติให้สัมฤทธิผลต่อไป เจ้าหน้าที่บริหารเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ถูกส่งไปประจำอยู่ตามหน่วยผลิต เช่น โรงงาน คอมมูน ที่นารุม ฯลฯ เพื่อดูแลให้หน่วยผลิตเหล่านั้นดำเนินงานบรรลุผลตามเศรษฐกิจที่รัฐบาลกำหนดไว้

การวางแผนระดับนโยบาย ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายของการผลิตรวมนี้จะมีหน่วยงานสถิติป้อนข้อมูลต่าง ๆ เป็นพื้นฐานการตัดสินใจ ข้อมูลสถิติหรือรายงานต่าง ๆ เป็นข้อมูลป้อนกลับจากหน่วยงานผลิต และกิจการทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นทั่วประเทศ จะมีการประมวลและประเมินผลข้อมูลเหล่านี้ก่อนนำเสนอในรูปของรายงานต่อหน่วยวางแผนและกำหนดนโยบายเศรษฐกิจแห่งชาติ

บทบาทของปัจเจกบุคคลในระบบเศรษฐกิจแบบวางแผน บุคคลหรือประชาชนมีบทบาทเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ในการดำเนินงานให้บรรลุความแผนเศรษฐกิจรวมของชาติ ประชาชนส่วนใหญ่จะมีฐานะเป็นลูกจ้างคนงานของรัฐ สภาพโซเวียต ซึ่งเป็นต้นแบบของระบบดังกล่าวประเทศไทยนั้น ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นประกันว่า ทุกคนมีสิทธิในการได้ทำและประกอบอาชีวะอย่างเสรี ไม่มีการห้าม ไม่มีการจำกัด

งานในประเทศไทย จะมีกีแทคันที่กำลังอยู่งานที่เหมาะสมอยู่ท่านนี้ ส่วนค่าตอบแทนในการทำงานนั้นรัฐจะเป็นผู้กำหนดและเป็นจ่ายทั้งสิ้น

สำหรับการดำเนินกิจการค้าปลีก เช่น การค้าพืชผลส่วนรวมเกิน หลังจากหักผลผลิต ปริมาณที่ต้องส่งตามป้าหมายกำหนดโดยรัฐแล้ว ประชาชนยังอาจค้าขายได้อยู่เสมอ แต่จะกำหนดราคาเพื่อให้ได้กำไรตามอัตราอิมิได้ การค้ากำไรเกินควร (เกินกว่าราคาที่รัฐกำหนด) เป็นสิ่งที่ต้องห้ามตามกฎหมาย รายได้หรือรายรับจากการทำงานและการค้าปลีก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้รัฐอนุญาตให้บุคคลเก็บไว้ได้ อาจเป็นการเปิดบัญชีของทรัพย์กับธนาคารของรัฐโดยให้ค่าตอบแทนเป็นดอกเบี้ยในด้านการใช้จ่าย ประชาชนในระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนนี้มีเสรีภาพในการใช้จ่ายเพียงแต่เสรีภาพนี้ถูกกำหนดโดยปริมาณและคุณภาพของสินค้าซึ่งรัฐบาลผลิตและจำหน่ายให้อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังอาจมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่าง ๆ เฉพาะส่วนที่เป็นสินค้าบริโภคได้ด้วย เช่น บ้าน รถยนต์ เครื่องประดับ และเครื่องแต่งกาย สินค้าเหล่านี้บุคคลมีรายได้มากพอที่อาจซื้อมาเป็นกรรมสิทธิ์ได้เสมอ

บทบาทของราคainระบบเศรษฐกิจแบบวางแผน ปริมาณการผลิตสินค้าและบริการ ต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจนี้ เป็นไปตามป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนเศรษฐกิจรวม แต่ผลผลิตของสินค้าและบริการต่าง ๆ ก็มีความ สัมพันธ์กับราคางานแยกบทบาทสำคัญของราคากลาง ตราในระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนได้เป็น 4 ข้อดังนี้

(1) ใช้ในการจ่ายค่าตอบแทนการทำงาน เงินรายได้นอกจากจะเป็นตัวกระตุ้นกำลังใจคนงานให้ขยันทำงานแล้ว คนงานยังใช้เงินค่าจ้างที่ได้ อัตราค่าจ้างแรงงานกับราคасินค้าจะมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ถ้าราคาสูงค่าแรงงานก็สูงด้วย

(2) อัตราจ่ายค่าจ้างแรงงานมีหลายระดับแตกต่างกันไปตามสภาพการผลิต ผู้เปรียบเทียบราคากำจัดแรงงานกับราคасินค้า ก็คือ หน่วยงานสหภาพแรงงาน

(3) ราคасินค้าถูกนำมาใช้เป็นเครื่องกำหนดค่าลุ่มผู้บริโภคที่เป็นป้าหมายการผลิตมากกว่าเป็นเครื่องมือวัดคุณภาพสินค้า สินค้าที่ผลิตขึ้นเพื่อกรรมกรและเกษตรกรจะราคาถูกกว่าสินค้าที่ผลิตขึ้นเพื่อคนอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ราคасินค้ายังอาจใช้กำหนดปริมาณการผลิต เช่น เมื่อผลิตจำนวนน้อยเพื่อให้คนบางกลุ่มเท่านั้นซื้อได้ก็จะกำหนดให้สินค้านั้นมีราคายังเป็นต้น

(4) การกำหนดราคасินค้าขึ้นเป็นหลักทั่วไป ให้สินค้าที่เข้าเป็นแก่การคงเชื้อราคากลูก และสินค้าที่ไม่จำเป็นราคายัง

สำหรับวิธีการกำหนดราคาสินค้าในระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนนี้ ถือเป็นตัวราคากลางที่สำคัญมาก ราคาจากโรงงานจะเท่ากัน ไม่ว่าจะผลิตจากโรงงานไหน เมื่อต้นทุนการผลิตอาจต่างกัน ที่ตั้งตามสภาพภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดค่าขนส่ง ซึ่งเป็นตัวเพิ่มที่ทำให้การตั้งราคาขายสินค้าแตกต่างกันในท้องถิ่น ค่าความแตกต่างนี้จะทำให้ราคាដิบบ์สูงขึ้น ราคาร้อยละ 5-10 ของราคาสินค้าจากโรงงาน และราคาสินค้าที่รัฐกำหนดนี้จะรวมภาษีการค้าเข้าไว้ด้วยเสมอ ถ้าราคาสินค้าที่ขายในราคานี้ไม่มีใครซื้อก็เป็นไปได้ที่ราคาสินค้ามักจะลดลง ในทางปฏิบัติการซื้อขายปลีกสินค้าอุปโภคบริโภคเกือบทุกชนิด อาจซื้อขายกันเองในราคางานกว่าหรือถูกกว่าราคานี้ ทำให้บ้างทั้งนี้โดยแรงกดดันจากอุปสงค์และอุปทานในตลาด

ข้อดีของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม มีดังนี้คือ

1. ประชาชนมีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจมากกว่าระบบที่ต่างคนต่างอยู่
2. ประชาชนมีรายได้ใกล้เคียงกัน
3. เศรษฐกิจไม่ค่อยผันแปรขึ้นลงมากนัก
4. รัฐจะครอบครองปัจจัยทั้งหมด ไม่ว่าทั้งหมด แล้วควบคุมกิจการสาธารณูปโภคทั้งหมด

ข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม มีข้อเสียดังนี้

1. แรงงานจากการทำงานต่ำ เพื่อระบายต่ำเป็นของรัฐ คนงานจะได้รับส่วนแบ่งตามความสามารถเท่านั้น
2. ผู้บริโภคไม่มีโอกาสเลือกสินค้าได้มากนัก
3. ประชาชนไม่มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการทำธุรกิจที่ตนเองมีความรู้ ความสามารถ หรือต้องการจะทำ
4. ไม่ค่อยมีการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต เพราะไม่มีการแข่งขัน สินค้าอาจไม่ค่อยมีคุณภาพ

6.2.3 ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ (Communism)

ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจและการเมืองที่รัฐเป็นเจ้าของทุนและปัจจัยการผลิตทุกชนิด โดยรัฐเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจในทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งหมด

ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์เป็นระบบที่ตั้งกันขึ้นกับระบบทุนนิยม โดยสิ่งเดียวที่รัฐบาลจะเข้ามาควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจไว้ทั้งหมด โดยกำหนดว่าจะผลิตสินค้าและบริการอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร เอกชนไม่มีสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สินเพื่อ

การผลิตต่าง ๆ เช่น การถือครองที่ดิน เป็นต้น ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์นี้พัฒนามาจากความคิดทางเศรษฐกิจของคาร์ล มาร์ค (Karl Marx) นักเศรษฐศาสตร์ผู้ซึ่งได้รับสมญานามว่า “บิดาแห่งลัทธิคอมมิวนิสต์” และวลาดีเมียร์ อีสติช อัลยาโนฟ (Vladimir Illich Ulyanov) หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปในนามของ ว. ไอ. เลนิน (V.I. Lenin) นักปฏิวัติโซเวียต ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงการปกครองและนำระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์มาใช้กับสหภาพรัสเซียเป็นประเทศแรก

ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์มีลักษณะที่แตกต่างจากระบบทุนนิยม ที่เห็นได้เด่นชัด ดังนี้

1. ประชาชนทุกคนไม่มีเสรีภาพในการเลือกสรรบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ตามความพอใจของตน เพราะรัฐบาลเป็นผู้กำหนดสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ประชาชนเป็นผู้บริโภคตามความเหมาะสมและความจำเป็นเท่านั้น
2. ประชาชนไม่มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองและเป็นเจ้าของทรัพย์สินซึ่งสามารถนำไปผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ หรือนำไปแสวงหารายได้ เช่น ที่ดิน โรงงาน เครื่องจักร ฯลฯ
3. ประชาชนไม่มีเสรีภาพในการเลือกทำงานหรืออาชีพตามอำเภอใจ เพราะรัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดการทำงานและค่าจ้างให้แก่ประชาชนตามความสามารถ ประชาชนจึงมีสภาพเป็นลูกจ้างของรัฐบาลทุกคน
4. การผลิตสินค้าและบริการรัฐบาลเป็นผู้กำหนดว่าผลิตสินค้าและบริการอะไร ผลิตอย่างไร ปริมาณมากน้อยเท่าใด เอกชนไม่มีเสรีภาพในการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้เอง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่จะใช้ผลิตสินค้าและบริการเป็นของรัฐ การกำหนดราคาสินค้านี้และบริการต่าง ๆ รัฐจะเป็นผู้กำหนดโดยไม่ใช้กลไกราคาดังเช่น ระบบทุนนิยม

ข้อดีของระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์

1. ไม่เกิดการได้เปรียบ เสียเปรียบของประชาชนในเชิงเศรษฐกิจ
2. เกิดความเสมอภาค เพราะรัฐบาลเป็นผู้แจกจ่ายผลิตผล ให้กับบุคคลต่าง ๆ ในสังคมโดยเท่าเทียมกัน
3. ไม่เกิดการผูกขาดทางเศรษฐกิจโดยผู้ผลิตรายใด

ข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์

ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์จะมีความแตกต่างในฐานะทางเศรษฐกิจน้อยกว่าระบบทุนนิยม เพราะประชาชนทุกคนเป็นลูกจ้างของรัฐ แต่ก็อดีตที่เป็นจริง ปรากฏว่าระบบนี้ยังมีข้อบกพร่องหลายประการ คือ

1. ประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการจะไม่พัฒนาเจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรทั้งนี้ เพราะแรงจูงใจในการผลิตอันเป็นผลมาจากการที่เอกชนไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินได ๆ ในการผลิตไม่มีผลกำไรเป็นสิ่งล่อใจ

2. สิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัดโดยรัฐบาล

3. การดำเนินงานค้าข้าเพราะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ มากมาย มีลักษณะคล้ายกับระบบราชการ

ในปัจจุบันประเทศไทยที่พอกจะอนุโลมให้เป็นแบบอย่างของระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ได้แก่ สภาพโซเวียตรัสเซีย ซึ่งปัจจุบันล้มลายไปแล้ว สาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งนี้เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์จริง ๆ นั้นเป็นเพียงอุดมคติยังไม่มีประเทศใดก้าวไปถึง

6.2.4 ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy)

ระบบเศรษฐกิจแบบผสม หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่รวมเอาลักษณะที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและสังคมนิยมเข้าไว้ด้วยกัน

ระบบเศรษฐกิจแบบผสมเป็นระบบเศรษฐกิจที่รัฐจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทยด้าน เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ อุตสาหกรรมบางประเภท แต่กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่เอกชนยังมีเสถียรภาพในการดำเนินการอยู่ การเลือกอาชีพ การถือครองทรัพย์สินเป็นไปโดยเสรี ระบบเศรษฐกิจแบบผสมนี้จึงมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกับระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

ลักษณะที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบผสม มีดังนี้

1. เอกชนและรัฐบาลมีส่วนร่วมกันในการวางแผนเศรษฐกิจของประเทศไทยว่าจะผลิตสินค้าและบริการอะไร ปริมาณมากน้อยเท่าใด และกระจายสินค้าและบริการที่ผลิตได้ไปสู่ใครอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ต้องยุบตนพื้นฐานของการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนและภาครัฐบาล

2. ทั้งเอกชนและรัฐบาลสามารถเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิตสินค้าและบริการโดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่รัฐจะปล่อยให้ภาคเอกชนดำเนินการผลิตสินค้าและบริการอย่างเสรี แต่อาจมีการกำจัดสิทธิเสรีภาพในการผลิตสินค้าและบริการบางประเภทที่รัฐพิจารณาแล้วเห็นว่าหากปล่อยให้เอกชนดำเนินงาน อาจไม่ปลอดภัยต่อความมั่นคงของชาติหรือเอกชนไม่อยู่ในฐานะที่เหมาะสมซึ่งจะดำเนินงานได้ เพราะอาจจะขาดแคลนเงินทุน ขาดเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญฯลฯ กิจการดังกล่าวเนี้ย เช่น กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การรักษาความ

ปลดปล่อย การป้องกันประเทศ เป็นศูนย์

3. กลไกราคาซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในการกำหนดราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจแบบผสมนี้ แต่รัฐยังมีอำนาจในการเข้าไปแทรกแซงภาคเอกชนเพื่อกำหนดราคาสินค้าให้มีเสถียรภาพและเกิดความเป็นธรรมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

4. รัฐจะพยายามคุ้มครองและความช่วยเหลือ ตลอดจนอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในภาคเอกชนด้วยการสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การสร้างถนน สะพาน สนามบิน ฯลฯ ไว้คอยอำนวยประโยชน์ต่อเอกชนในการดำเนินการธุรกิจ

ข้อดีของระบบเศรษฐกิจแบบผสม

1. เป็นการยกฐานะของคนในสังคมให้เท่าเทียมกันและเป็นการเปลี่ยนแปลงจากทุนนิยมเป็นสังคมนิยม โดยสันติวิธีทางรัฐสถา

2. รายได้ถูกนำมาเฉลี่ยให้ผู้ทำงานตามกำลังแรงงานที่ได้กระทำ มิใช่ตามความจำเป็น แรงจูงใจในการทำงานซึ่งดีกว่า

3. เอกชนยังมีบทบาททางเศรษฐกิจ มีการแข่งขัน สินค้าจึงมีคุณภาพสูง

4. ผู้บริโภคไม่โอกาสเดือดสินค้าได้มากพอสมควร

5. ความไม่เท่าเทียมในรายได้ และทรัพย์สินมีน้อย

ข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบผสม

1. ระบบนี้มีการวางแผนเพียงบางส่วน จึงอาจจะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการปฏิที่ต้องการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เช่น ยานสังคม

2. การเข้ามาควบคุมกิจการทางเศรษฐกิจ แม้เพียงบางส่วนโดยรัฐ เป็นเครื่องกีดขวาง เศรษฐกิจของเอกชน

3. การวางแผนจากส่วนกลางเพื่อประสานประโยชน์ของรัฐเข้าเอกชนให้เกิดผลดีมาก ส่วนรวมอย่างแท้จริงทำได้ยาก

4. นักธุรกิจขาดความมั่นใจในการลงทุน เพราะไม่แน่ใจว่าในอนาคต กิจการของตนจะถูกโอนเป็นของรัฐหรือไม่

5. การบริหารงานอุดสาหกรรมของรัฐมีประสิทธิภาพไม่ดีไปกว่าสามัญที่อยู่ในมือของเอกชน (ทับทิม วงศ์ประยูร, 2540 : 26-35)

*

6.3 สภาวะเศรษฐกิจไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2541) ได้สรุปภาวะเศรษฐกิจไทยในครึ่งปีแรกของปี 2541 ไว้ดังนี้

ในรอบ 1 ปี หลังจากเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นแบบรายตัว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 เศรษฐกิจไทยประสบกับความผันผวนของเงินบาทที่อ่อนตัวลงถึงต้นปี 2541 อัตราเงินเพื่อเพิ่มสูงขึ้น และการไหลออกต่างประเทศของเงินทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ สร้างความตึงตัวในระบบการเงินของประเทศไทยเป็นอุปสรรคต่อการผลิตและการส่งออก อย่างไรก็ตาม มีเครื่องชี้สัญญาณเศรษฐกิจที่ปรับตัวดีขึ้น ได้แก่ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดซึ่งลดลงอย่างรวดเร็ว

ค่าเงินบาทเริ่มมีความมั่นคงขึ้นในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2541 แต่สภาพคล่องที่ตึงตัวอัตราดอกเบี้ยในระดับสูง และการชะลอตัวของเศรษฐกิจอย่างกระทันหันในปี 2540 ส่งผลต่อเนื่องให้การบริโภค ผลกระทบและการลงทุนในประเทศลดตัว ในขณะที่การร่วงงานเพิ่มขึ้น แสดงถึงผลกระทบของปัญหาระบบงานเงินต่อภาคเศรษฐกิจจริงที่รุนแรง

ในครึ่งปีหลัง 2541 ความเสี่ยงของความผันผวนของค่าเงิน yen และดอลาร์ สรอ. ซึ่งอาจกระทบค่าเงินบาทยังคงมีอยู่ นอกจากนั้นเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ชะลอตัวยังคงเป็นข้อจำกัดด้านตลาดส่งออกดังนั้นจึงต้องเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ต่างประเทศ โดยการแก้ไขปัญหาสภาพคล่องและใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนการพื้นตัวของเศรษฐกิจในปี 2542

รายงานสรุปภาวะเศรษฐกิจไทยในครึ่งปีแรกของปี 2541 แบ่งเป็น 9 หัวข้อ คือ (1) เศรษฐกิจโลก (2) อัตราการแลกเปลี่ยน (3) อัตราเงินเพื่อ (4) อัตราดอกเบี้ย (5) สภาพคล่องทางการเงิน (6) การผลิตและการใช้จ่าย (7) การค้าระหว่างประเทศ (8) ฐานะการคลัง และ (9) ประเด็นการบริหารนโยบายเศรษฐกิจในช่วงครึ่งหลังของปี 2541¹

1. เศรษฐกิจโลกยังเป็นปัจจัยเสี่ยงของการพื้นตัว

ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคที่ประสบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี 2540 หลังจากนั้นการเร่งรัดพื้นฟูเศรษฐกิจไทย ต้องเผชิญกับความผันผวนอันเกิดจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในภูมิภาค ซึ่งระยะอย่างก็ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เช่น วิกฤตการณ์ในเกาหลี และอินโด-นิเซีย วิกฤตการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นล่าสุด ได้แก่ ความผันผวนของเงิน yen/ดอลาร์ สรอ. ซึ่งหากเกิดขึ้นถึงระดับที่ส่งผลกระทบถึงเศรษฐกิจในภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก จะเป็นอุปสรรคต่อการพื้นตัวของเศรษฐกิจไทย

1.1 เศรษฐกิจญี่ปุ่นเริ่มฟื้นตัวในปี 2539 หลังจาก 4 ปีของการความชะงักหันทางเศรษฐกิจ โดยขยายตัวร้อยละ 3.9 และในช่วงต้นปี 2540 เศรษฐกิจญี่ปุ่นเริ่มเข้าสู่ภาวะการขยายตัวที่มั่นคงมากขึ้น อย่างไรก็ตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจในช่วงไตรมาสที่สองปรับตัวลดลงอย่างรุนแรง การสูญเสียพลวัตของขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นผลมาจากการปัจจัยในประเทศหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศเข็นภัยการบริโภค การปรับลดงบประมาณรายจ่ายสาธารณะและการความอ่อนแอกในระบบการเงิน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปรับตัวลดลงของระดับราคาทรัพย์สินในช่วงต้นทศวรรษ

1.2 ในช่วงครึ่งหลังของปี 2540 และต้นปี 2541 วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชียส่งผลกระทบต่อฐานะระบบการเงินของประเทศไทยญี่ปุ่น ทำให้ความวิตกกังวลเกี่ยวกับระบบการเงินในประเทศเพิ่มสูงขึ้นและการอ่อนตัวของระดับราคาระพัฒนาสินครึ่งใหม่ได้ส่งผลกระทบต่อต้องการภายในประเทศลดลง นอกจากนี้วิกฤตการณ์เศรษฐกิจเอเชียยังได้ส่งผลกระทบต่อภาวะการส่งออก การเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นเข้าสู่ภาวะกดดันอยู่ในปีงบประมาณ 2540 เศรษฐกิจขาดตัวร้อยละ 0.7 ซึ่งเป็นการขาดตัวครั้งแรกในรอบ 2 ทศวรรษ รัฐบาลญี่ปุ่นจึงประกาศมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจมูลค่า 16 ล้านล้านเยน เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2541 อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจในเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ยังคงมีแนวโน้มชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง โดยสังเกตจากการลดลงของการลงทุนในทรัพย์สินสาธารณะของภาครัฐกิจ ผลผลิตภาคอุตสาหกรรม ดัชนีราคาที่สำคัญ ๆ และการบริโภคภาคเอกชนที่อยู่ในภาวะอ่อนตัว

1.3 ความอ่อนตัวของเศรษฐกิจญี่ปุ่นและวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในเอเชียเกิดขึ้นในช่วงที่เศรษฐกิจของอเมริกาเข้าสู่การขยายตัวอย่างเต็มที่ โดยในปี 2540 เศรษฐกิจอเมริกายังตัวถึงร้อยละ 3.8 ซึ่งเป็นอัตราสูงสุดในรอบ 9 ปี ในขณะที่อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับต่ำเพียงร้อยละ 2.0 ซึ่งเป็นอัตราต่ำสุดในรอบ 32 ปี นอกจากนี้อัตราการว่างงานที่ต่ำสุดในรอบ 24 ปี ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจอเมริกาในด้านการชะลอความกดดันต่อภาวะเงินเฟ้อไม่ให้รุนแรงแม้การขยายตัวทางเศรษฐกิจจะอยู่ในระดับสูง ในขณะเดียวกันความไม่มั่นใจของนักลงทุนต่อภาวะเศรษฐกิจญี่ปุ่นและภัยมีภาคอาเซียนทำให้มีการเคลื่อนย้ายเงินลงทุนจากอาเซียนไปยังอเมริกาซึ่งได้ส่งผลให้ค่าเงินเยนมีแนวโน้มอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับ 146.19 เยนต่อคอลัมเบีย สร. เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2541 ซึ่งเป็นอัตราต่ำสุดในรอบ 8 ปี

1.4 ความอ่อนตัวของค่าเงินเยนอย่างรุนแรงทำให้นักลงทุนมีความวิตกว่าทางการเงินและอ่องกงจะลดค่าเงินรวมทั้งอาจก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งที่ 2 ซึ่งจะส่งผลกระทบให้การฟื้นตัวของกลุ่มประเทศอาเซียนมีความยากลำบากมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ

ทางเศรษฐกิจการเงินโลก ในที่สุดทางการญี่ปุ่นและอเมริกาได้ร่วมกันแทรกแซงตลาดอัตราแลกเปลี่ยนมูลค่าประมาณ 2 พันล้านดอลลาร์ สร. เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2541 นับเป็นการแทรกแซงตลาดแลกเปลี่ยนเป็นครั้งแรกหลังจากปี 2538 และส่งผลให้ค่าเงินเยนเพิ่มขึ้นเป็น 130.67 เยนต่อดอลลาร์ สร. อุ่งะ ไรกี ตามภายหลังจากการแทรกแซงดังกล่าวค่าเงินเยนซึ่งคงมีแนวโน้มอ่อนตัวเนื่องจากปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศไทยญี่ปุ่นยังคงอยู่ในภาวะอ่อนแอ

2. อัตราแลกเปลี่ยนเริ่มมีเสถียรภาพ แต่ยังต้องระมัดระวัง

หลังจากที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบทະกร้าเงิน มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 การเปลี่ยนแปลงของค่าเงินบาทสรุปได้ 3 ช่วง คือ

2.1 ค่าเงินบาทอ้างอิงเฉลี่ยเมื่อเทียบกับค่าเงินดอลลาร์ สร. ในแต่ละเดือนอ่อนตัวลงโดยตลอดตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2540 ที่ค่าเงินบาทเฉลี่ยอยู่ที่ 30.268 บาทต่อดอลลาร์ สร. อ่อนตัวลงร้อยละ 17.42 เมื่อเทียบกับเดือนมิถุนายน 2540 จนถึงเดือนมกราคม 2541 ค่าเงินบาทเฉลี่ย 53.815 บาทต่อดอลลาร์ สร. อ่อนตัวลงร้อยละ 18.83 เมื่อเทียบกับเดือนธันวาคม 2540 และค่าเงินบาทอ้างอิงของวันที่ 12 มกราคม 2541 อยู่ที่ระดับ 56.061 บาทต่อดอลลาร์ สร. อ่อนตัวลงมากที่สุดนับแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2540

2.2 หลังจากนั้นค่าเงินบาทเริ่มแข็งตัวขึ้น ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศยกเลิกมาตรการแบงแยกตลาดเงินตราต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม 2541 ส่งผลให้ค่าเงินบาทเฉลี่ยของเดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2541 แข็งตัวขึ้น โดยตลอดในระดับร้อยละ 13.97 10.73 4.49 และ 0.86 ตามลำดับเมื่อเทียบกับเดือนมกราคม – เมษายน 2541 ตามลำดับ

2.3 อุ่งะ ไรกี ตาม ค่าเงินบาทกลับมีแนวโน้มอ่อนตัวลงอีกครั้งตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม ต่อเนื่องถึงกลางเดือนมิถุนายน 2541 เนื่องจากผลกระทบของค่าเงินเยนที่อ่อนตัวลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์ สร. ทำให้ค่าเงินบาทเฉลี่ยของเดือนมิถุนายนอ่อนตัวลงร้อยละ 8.25 เมื่อเทียบกับเดือนที่แล้ว และอัตราอ้างอิงค่าเงินบาท ณ สิ้นเดือนมิถุนายนอยู่ที่ 42.313 บาทต่อดอลลาร์ สร.

ความเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยน

	บาท ต่อ คอลลาร์ สรอ.*	บาท ต่อ 100 เยนญี่ปุ่น		เยน ต่อคอลลาร์ สรอ.**	
		อัตราเพิม (%)	อัตราเพิม (%)	อัตราเพิม (%)	อัตราเพิม (%)
2540					
ม.ย.	25.779	-0.35	22.537	3.53	114.27
ก.ค.	30.268	17.42	56.187	16.20	115.36
ส.ค.	32.481	7.31	21.475	4.92	117.93
ก.ย.	36.283	11.70	29.974	9.09	120.88
ต.ค.	37.555	3.51	30.935	3.21	121.10
พ.ย.	39.302	4.65	31.352	1.35	125.41
ธ.ค.	45.288	15.23	34.833	11.10	129.62
2541					
ม.ค.	53.815	18.83	41.518	19.19	129.39
ก.พ.	46.298	-13.97	36.676	-11.66	125.73
มี.ค.	41.332	-10.73	32.079	-12.53	129.03
เม.ย.	39.476	-4.49	29.862	-6.91	135.23
พ.ค.	39.135	-0.86	28.905	-3.20	n.a.

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ * : อัตราซื้ององค่าเงินบาทเทียบค่าเงินคอลลาร์ สรอ.

** : เป็นอัตราแลกเปลี่ยนเงินเยนต่อคอลลาร์ สรอ. ในเดือนนิว约ร์ก

: อัตราเพิมเทียบจากเดือนที่แล้ว

3. เงินเพื่อคาดว่าจะลดลงในครึ่งหลังของปี

3.1 ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินในเดือนกรกฎาคม 2540 เงินเพื่อปรับตัวสูงขึ้นต่อเนื่องจากร้อยละ 4.4 ในเดือนมิถุนายน เป็นร้อยละ 7.7 ในเดือน ธันวาคม 2540 และปรับตัวสูงขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ในเดือนมิถุนายน 2541 ตามลำดับ โดย เป็นผลจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนที่ส่งผลให้มีการปรับราคามาตรฐานการผลิตที่